

แนวคิดเรื่องพระวรุณในวรรณคดีสันสกฤต

นางสาวนภาพรณ โอวัฒนากิจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาภาษาตะวันออก
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๓

I15894723

CONCEPT OF VARUNA IN THE SANSKRIT LITERATURE

Miss Napapan Owathanakij

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวคิดเรื่องพระวรุณในวรรณคดีสันสกฤต
โดย นางสาวนภาพรรณ โอวัฒนากิจ
ภาควิชา ภาษาตะวันออก
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมน์คตา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาโท
..... *สุประสิทธิ์ บุณนาค* คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประสิทธิ์ บุณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *วิเชียร นาค* ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์วิเศษ บุญกุล)

..... *วิเศษ บุญกุล* กรรมการ
(ศาสตราจารย์ฉลวย วิชาทศย์)

..... *ศักดิ์ศรี แยมน์คตา* กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมน์คตา)

..... *ปราณี ทาพานิช* กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ทาพานิช)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวคิดเรื่องพระวรุณในวรรณคดีสันสกฤต
ชื่อนิสิต นางสาวนภาพรณ โอวัฒนากิจ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมันดคา
ภาควิชา ภาษาตะวันออก
ปีการศึกษา ๒๕๒๒

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพระวรุณในวรรณคดีสันสกฤต ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกมาจนกระทั่งถึงสมัยปุราณะ โดยรวบรวมศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาจากวรรณคดีสมัยต่าง ๆ โดยเฉพาะคัมภีร์ฤคเวท คัมภีร์มหาภารตะ รามายณะ และคัมภีร์ปุราณะฉบับต่าง ๆ

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น ๔ บท บทแรกเป็นบทนำ ซึ่งกล่าวถึงหัวข้อวิทยานิพนธ์ตลอดจนวิธีดำเนินการวิจัย บทที่ ๒ ว่าด้วยเรื่องประวัติความเป็นมาของพระวรุณในสมัยต่าง ๆ ในแต่ละสมัยนั้นศึกษาแนวความคิดค่านำเน็ดกรอบกว้าง ที่อยู่ บทที่ ๓ ว่าด้วยเรื่องบทบาทและลักษณะของพระวรุณ บทที่ ๔ เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยทำให้ทราบว่าในวรรณคดีพระเวทเริ่มแรกนั้น พระวรุณเป็นจอมเทพผู้ยิ่งใหญ่แห่งจักรวาล และพิทักษ์รักษากฎแห่งฤคอันเป็นลักษณะทางค่านธรรมจรรยามากกว่าที่จะเป็นการเชิดชูงานาจออย่างกับเทพเจ้าอื่น ๆ บางองค์ ครั้นต่อมาในสมัยคัมภีร์รามายณะ คัมภีร์มหาภารตะ และสมัยปุราณะ ชาวอารยันหันมาเคารพนับถือเทพเจ้าสูงสุด ๓ องค์ กล่าวคือ พระพรหม พระศิวะ และพระวิษณุ ยังผล

ให้พระวรวงศ์เธอเป็นเทพเจ้าแห่งจักรวาลที่มีอิทธิคุณภาพยิ่งนัก กลับต้องอยู่ในฐานะ
รองลงมา โดยการที่พระองค์ได้รับการสถาปนาจากเทพผู้มีอิทธิคุณภาพหลายฝ่าย
เป็นเพียงเทพเจ้าแห่งน้ำ ทะเล และมหาสมุทร และโลกบาปประจำทิศตะวันตก
เท่านั้น.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title Concept of Varuna in the Sanskrit literature
Name Miss Napapan Cwathanakij
Thesis Advisor Associate Professor Saksri Yamnadda, Ph.D.
Department Eastern Languages
Academic Year 1979

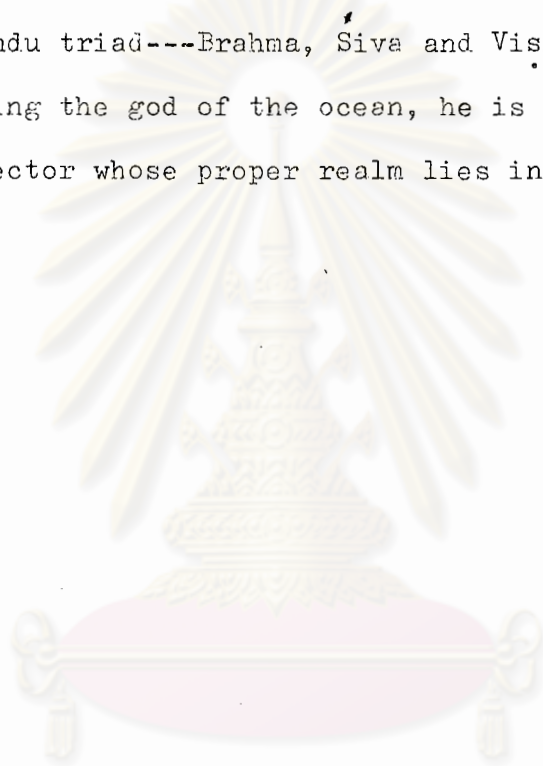
ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the ideas on the God Varuna in Sanskrit literature from the most remote period to the time of the Purānas. The sources from which data are collected include the R̥gveda, the Mahābhārata, the Rāmāyana and the Purānas.

The thesis is divided into 4 chapters, the first is introductory, stating the topic of the thesis and the research method adopted. The second chapter describes the more important personalities of Varuna, and also his birth, abode and family. The third chapter gives the roles and characteristics of the God. The fourth chapter gives a conclusion and suggestion for further research.

It is found that Varuna in the Vedic literature is one of the most important gods in the entire universe. His main function as the protector of Rta, which may be described as the

cosmic law of the Vedic world, is more developed in the moral than in the physical aspect. In the Mahābhārata, Rāmāyaṇa and Purāṇas, he is reduced to an unimportant position of the god of the ocean. The worship once due to him is then transferred to the new Hindu triad---Brahma, Siva and Viṣṇu---instead. Apart from being the god of the ocean, he is also a Lokapāla or world-protector whose proper realm lies in the West.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขออัญมูซาพระคุณอันหาที่สุคมิไคของคณะอาจารย์ทุกท่านแห่งภาควิชา
ภาษาตะวันออก สาขาวิชาภาษาบาลีสันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งหลาย อันเป็นผลโดยตรงต่อการศึกษาครั้งนี้เพื่อเขียน
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คือ

๑. อาจารย์นาวาอากาศเอกพิเศษ แยม ประพัฒน์ทอง
๒. ศาสตราจารย์ ฉลวย วุฑฒิตย์
๓. ศาสตราจารย์ ม.ล.จิราญ นพวงศ์
๔. รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ มุษยกุล
๕. รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมนัคดา
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราวณี พาพานิช
๗. อาจารย์ ฐานิสร์ ชาครัตพงษ์

โดยเฉพาะวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ที่เกื้อกูลและเมตตาจิต
เป็นพิเศษจากท่านผู้มีพระคุณในลักษณะต่อไปนี้ คือ

นาวาอากาศเอกพิเศษ แยม ประพัฒน์ทอง ไคกรุณาให้คำอธิบายและแปล
ข้อความบางตอนที่เป็นภาษาบาลี พร้อมทั้งบอกแหล่งความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนไคกรุณา
ให้ยืมหนังสืออันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งนี้

ศาสตราจารย์ ฉลวย วุฑฒิตย์ ไคกรุณาให้คำแนะนำและขอคิดเห็นในการ
เขียนวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ มุษยกุล เป็นท่านแรกที่วางรากฐานวิชาภาษา
สันสกฤตให้แก่วิจัย ไคกรุณาให้คำแนะนำและขอคิดเห็นในการ เขียนวิทยานิพนธ์

และตรวจแก้ไขบทคัดย่อ ทั้งยังสอบถามศิษย์ด้วยความห่วงใย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัลลดา ได้ให้ความเมตตากรุณาเป็นที่ยิ่ง โดยรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมทั้งตรวจแก้ไขโครงร่างวิทยานิพนธ์ ตลอดจนตรวจแก้วิทยานิพนธ์ บอกแหล่งความรู้ต่าง ๆ และให้ยืมหนังสือที่หายาก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช โคกกรุณาให้คำแนะนำในการศึกษาคนควา และแนวทางการเขียนและกดยให้กำลังใจด้วยความห่วงใยอยู่เสมอ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ อนึ่ง ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐ อาจารย์จำลอง สารพัตติก อาจารย์เมฆินท์ พานิชกุล อาจารย์ทรงวิทย์ แก้วศรี และอาจารย์ประพนธ์ เรืองณรงค์ ที่ได้มีความกรุณาช่วยแนะนำเพิ่มเติมให้แก่ผู้วิจัยผลงานชิ้นนี้

อนึ่ง งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาอย่างสูงจากคุณแม่พิศ โอวฒนาภิจ ตลอดจนระยะเวลาที่เขียนวิทยานิพนธ์นี้ ท่านเอาใจใส่ให้กำลังใจและบำรุงขวัญด้วยความรักและความห่วงใยเป็นอย่างยิ่ง จึงขอน้อมบูชาพระคุณสูงสุดของคุณแม่ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบรรดาญาติสนิทมิตรสหายทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานนี้บรรลุสำเร็จบริบูรณ์ แม้มิได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ ก็ขอได้โปรดทราบว่าเป็นผู้วิจัยระลึกถึงพระคุณและซาบซึ้งในน้ำใจไมตรีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอมอบส่วนแห่งความดีอันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ น้อมบูชาพระคุณสูงสุดของคุณพ่อคุณแม่ โอวฒนาภิจ ผู้เป็นพระเจ้าแห่งชีวิต ซึ่งได้ถึงแก่กรรมขณะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ หากท่านจะพึงทราบด้วยญาณวิถึใด ๆ แล้ว ก็คงจักยินดีในความสำเร็จของผู้วิจัยหาแน่นอน

คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้อักษรย่อและหมายเลข
ในวิทยานิพนธ์นี้

การใช้อักษรย่อ

๑. RV. : Rgveda
๒. YV. : Yajurveda
๓. SV. : Sāmaveda
๔. AV. : Atharvaveda
๕. TS. : Tāittiriya Saṁhitā
๖. MS. : Māitrāyaṇī Saṁhitā
๗. VS. : Yajurveda vājasaneyi Saṁhitā
๘. ABr. : Āitareya Brāhmaṇa
๙. KBr. : Kāusītaki Brāhmaṇa
๑๐. TBr. : Tāittiriya Brāhmaṇa
๑๑. SBr. : Satapatha Brāhmaṇa
๑๒. MBh. : Mahābhārata
๑๓. H. : Harivamsha
๑๔. R. : Rāmāyana

การใช้หมายเลข

๑. หมายเลขในคัมภีร์พระเวทใช้ ระบบ มณฑล (book) /
สุกตะ (hymn) / มंत्रะ
๒. หมายเลขในคัมภีร์พราหมณะใช้ ระบบ กานท์/อักษายะ/พราหมณะ
๓. หมายเลขในมหากาพย์ใช้ ระบบ บรรพ/บท/โคลก
๔. หมายเลขในรามายณะใช้ ระบบ กานท์/บท/โคลก
๕. หมายเลขในหริวงศ์ใช้ ระบบ บทที่/โคลก

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ณ
คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้อักษรย่อและหมายเลขในวิทยานิพนธ์นี้.....	ญ
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย.....	๑๖
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๑๑
วิธีดำเนินการวิจัย.....	๑๖
๒. ประวัติความเป็นมาของพระวรุณในวรรณคดีสันสกฤต.....	๑๓
๒.๑ พระวรุณในสมัยพระเวท.....	๑๓
กำเนิดพระวรุณ.....	๑๗
ครอบครัว.....	๒๒
ที่ประทับ.....	๒๑
๒.๒ พระวรุณในสมัยกาพย์.....	๒๗
กำเนิดพระวรุณ.....	๓๓
ครอบครัว.....	๓๘
ที่ประทับ.....	๔๐

๒.๓ พระวรุณในสมัยปุราณะ.....	๙๙
กำเนิดพระวรุณ.....	๑๐๐
ครอบครัว.....	๑๐๓
ที่ประทับ.....	๑๐๙
๓. บทบาทและลักษณะของพระวรุณ.....	๑๑๒
๓.๑ ลักษณะของพระวรุณ.....	๑๑๒
ลักษณะรูปร่าง.....	๑๑๒
พระอุปนิสัย.....	๑๒๐
อาวุธ.....	๑๒๘
พาหนะ.....	๑๔๐
๓.๒ บทบาทของพระวรุณ.....	๑๔๔
บทบาทในสมัยพระเวท.....	๑๔๔
บทบาทในสมัยกาพย์และปุราณะ.....	๑๓๑
๓.๓ พระนามต่าง ๆ ของพระวรุณ.....	๒๑๓
๓.๔ พระวรุณในความนิยมของหมู่ผู้เคารพนับถือในปัจจุบัน.....	๒๑๓
๔. สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	๒๒๒
บรรณานุกรม.....	๒๒๔
ภาคผนวก.....	๒๓๑
ประวัติ.....	๒๓๖